

Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Çevre Kimliklerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma (A Research on Determination of Environmental Identities of Undergraduate Students Studying Tourism)

* Serap ALKAYA ^a, Hande MUTLU ÖZTÜRK ^b, Kamil YAĞCI ^c

^a Pamukkale University, Faculty of Tourism, Department of Tourism Management, Denizli/Turkey

^b Pamukkale University, Faculty of Tourism, Department of Department of Gastronomy and Culinary Arts, Denizli/Turkey

^c Pamukkale University, Faculty of Tourism, Department of Tourism Guidance, Denizli/Turkey

Makale Geçmişi

Gönderim Tarihi:04.05.2020

Kabul Tarihi:05.06.2020

Anahtar Kelimeler

Çevre

Çevre kimliği

Turizm öğrencileri

Öz

Yapılan bu araştırmanın amacı, lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin çevre kimliklerini belirlemektir. Araştırma kapsamında ayrıca, okunulan bölüm (turizm işletmeciliği, gastronomi ve mutfak sanatları ve turizm rehberliği bölümü), cinsiyet ve sınıfa göre de farklılıkları tespit etmek amaçlanmıştır. Çevre kimliği ölçeğindeki maddelerin iç tutarlılığının belirlenebilmesi için güvenilirlik analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda çevre kimliği ölçeğinin güvenilirlik değerinin %88,2 ($\alpha=0,882$) olduğu tespit edilmiştir. Uygulanan Kruskal-Wallis testi sonucunda öğrencilerinin çevre kimlikleri ile okudukları bölüm ($p=0,044<0,05$) ve sınıfları ($p=0,000<0,05$) arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Öğrencilerin cinsiyetleri ile çevre kimlikleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan Mann-Whitney U Testi sonucunda öğrencilerin cinsiyetleri ile çevre kimlikleri arasında anlamlı bir farklılık ($p=0,000<0,05$) tespit edilmiştir. Test sonucuna göre, kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha güçlü bir çevre kimliğine sahip olduğu yorumunu yapmak mümkündür. Ayrıca çevre kimliği ölçeğinin betimsel analizine ilişkin sonuçlarında çevre kimliği ölçeğinin ortalaması $\bar{X}=5,394$, $ss=0,824$ bulunmuştur. Bu sonuçlar, turizm öğrencilerinin güçlü bir çevre kimliğine sahip olduğunu göstermektedir.

Keywords

Environment

Environmental identity

Tourism students

Abstract

The purpose of this research is to determine the environmental identity of students who are studying undergraduate tourism. Within the scope of the research, it is also aimed to detect the differences in the department (tourism management, gastronomy and culinary arts and tourism guidance department), gender and class. In order to determine the internal consistency of the items in the environmental identity scale, reliability analysis was performed. As a result of the analysis, it was determined that the reliability value of the environmental identity scale was 88,2% ($\alpha=0,882$). As a result of the applied Kruskal-Wallis test, a significant difference was found between the environmental identity of the students and the department they read ($p=0,044<0,05$) and their classes ($p=0,000<0,05$). As a result of the Mann-Whitney U Test conducted to determine whether there are statistically significant differences between the genders and the environmental identities of the students, a significant difference ($p=0,000<0,05$) was detected between the genders and the environmental identities of the students. According to the test result, it is possible to comment that female students have a stronger environmental identity than male students. In addition, in the results of the descriptive analysis of the environmental identity scale, the mean of the environmental identity scale was $\bar{X}=5,394$, $ss=0,824$. These results show that tourism students have a strong environmental identity.

Makalenin Türü

Araştırma Makalesi

* Sorumlu Yazar

E-posta: pelinnasoz@yahoo.com (P. Nasöz)

DOI: 10.21325/jotags.2020.602

GİRİŞ

19. Yüzyılda başlayan sanayileşme toplumsal gelişmeye birçok katkı yapmıştır. Ulaşım, haberleşme, konut, sağlık gibi birçok sektörde çok büyük ilerlemeler kat edilmiştir. Bu ilerlemelerle birlikte toplumsal anlamda da birçok değişim yaşanmıştır. Sanayileşmenin olumlu yanlarının yanı sıra olumsuz yanları da olmuştur. Olumsuz yönlerinin başında çevresel etkileri gelmektedir. Hava, toprak ve su kirliliği bunların başında gelmektedir. Bunların yanı sıra küresel ısınma, asit yağmurları, kuraklık, aşırı yağmurlar da çevre kirliliğinin ikincil sonuçları arasında yer almaktadır.

Çevre yanlısı tutum ve davranışlar sosyal, politik ve ekonomik bağlamlarda yerleşiktir, fakat aynı zamanda bireysel kimlik ve değerlere de bağlıdır (Kollmuss & Agyeman, 2002). Çevre kimliği bir kişinin kendini doğal dünyada nasıl konumlandığı ile ilgili bir kavramdır ve daha genel olarak doğal çevreye bağlı veya ona bağımlı bir benlik hissidir; genel çevre yanlısı tutum ve davranışlarla ilgilidir (Clayton, 2003; Clayton, 2012; Kiesling & Manning, 2010). Çevre kimliği, birçok farklı unsura bağlı olarak değişebilmektedir, bunlar; bireyin doğada geçirdiği zaman, çevredeki etkileşim ile elde ettiği deneyimler ve bununla birlikte aldığı eğitimlerle şekillenebilmektedir (Dindar, 2014).

Clayton (2012) çevre eğitiminin insanların doğaya karşı kimliklerini değiştirmelerine ve çevresel konularla daha bağlantılı hissetmelerine yardımcı olabileceğini ortaya koymuştur. Gerçekten de, doğa ile bağlantı duygusu, doğal dünyaya ve karşılaştığı zorluklara karşı duygusal veya empatik bir tepki ortaya çıkarabilir. Çevre kimliği ve çevresel davranışlar konusundaki çalışmalar çok eskilere dayanmaktadır. 1970'lerden bu yana, çevre sosyologları çevresel davranışları tahmin etmek için kişinin çevreye karşı tutumunu ölçen ölçekler geliştirmektedir (Dunlap & Van Liere, 1978; Stern, Kalof, Dietz, & Guagnano, 1995; Weigel & Weigel, 1978). Tutum-davranış ilişkisi üzerine çalışmanın dayandığı “tutum teorisi” (Ajzen & Fishbein, 1980) ve “kimlik teorisi” (Burke, 1991), bireylerin davranışının kasıtlı veya amaca yönelik olduğu fikri üzerine inşa edilmiştir. Stets ve Biga (2003) de çalışmalarında, (Weigert, 1997) gibi çevre kimliğini veya kişinin çevre ile ilgili bireysel algılamalarını incelemiştir. Çalışmada, kimlik teorisine uygun olarak, bireylerin çevre kimliğine kendilerini ne kadar belirgin ve göze çarpan bir şekilde adadıklarını incelemiştir. Kimlik, kendiliğe bağlı, durumlarda davranışa rehberlik eden bir standart ya da referans olarak görülebilir. Herhangi bir durumda bir kimlik etkinleştirildiğinde, bir geri bildirim döngüsü oluşturulur. Kimlik sistemi, bireyin dışarıdan gelen ve algıladığı girdiyi iç standarda uyacak şekilde kontrol etmek amacıyla ve sosyal duruma göre çıktılara (davranışlara) dönüştürerek çalışır. Bu anlamda kimlik sisteminin, çevresel girdileri iç standarda uygun hale getirme hedefi olduğu söylenebilir (Stets & Biga, 2003).

Tutum ve kimlik teorilerinin analiz düzeyi farklı olmakla birlikte, tutum teorisi kimlik teorisinden daha sınırlayıcıdır. Psikolojiye dayanan tutum teorisi, bireylerin belirli bir nesne veya durumla ilgili nasıl seçim veya kararlar aldıklarına odaklanmaktadır. Sosyolojiye dayanan kimlik teorisi ise yalnızca bireylerin tercihlerine değil, çok yönlü olarak ve bireylerin yaşadıkları toplumun değerlerinden etkilenerek seçimlerini nasıl yaptıklarını anlamaya ve açıklamaya çalışmaktadır. Kimlik teorisi, bireyleri, tutum teorisinin ihmal ettiği şekillerde daha büyük sosyal yapıyı da dikkate alır. Bu nedenle kimlik teorisi, tutum teorisinden daha genel bir davranış teorisidir ve çevresel davranış da dahil olmak üzere durumlar arasında daha geniş bir davranış dizisini tahmin etme potansiyeline sahiptir (Stets & Biga, 2003). Bireyler, sosyal yapıda (kendilerine olan bağlılıkları nedeniyle) bağlı oldukları sosyal ilişkileri ve toplumdaki rolleri kadar çok kimliğe sahiptirler (Stryker & Burke, 2000).

Daha genel olarak, araştırmalar, benliğin ve kişinin kimliğinin davranışa önemli ölçüde yol gösterdiğini (Burke & Reitzes, 1981) ve bu etkilerin tutumların davranış üzerindeki etkilerinden bağımsız olduğunu göstermektedir (Biddle vd., 1985; Biddle, Bank & Slavings, 1987; Charng Piliavin & Callero, 1988). Son yıllarda çevre kirliliğinin etkilerinin artması ile birlikte, çevre bilinci ve duyarlılık da artmaya başlamıştır (Décamps, 2000; Thapa, 2001). Gülgün, Önder, Aktaş ve Ünal Ankaya (2008), tarafından yapılan bir çalışmada Dünya ve Türkiye'deki çevre sorunları ele alınmış, üniversite öğrencilerinin çevre sorunlarına karşı verdikleri önem, davranışlar, duyarlılıkları ele alınmış ve değerlendirilmiştir. Üniversitede öğrenim gören 9 farklı fakülte'deki öğrencilerin çevre sorunlarına karşı farkındalık, duyarlılık ve davranışları belirlenilmeye çalışılmıştır. Bu araştırma sonucunda küresel ısınma dünyada %44,53 ile en önemli çevre sorunu olarak görünürken bunu hava kirliliği (%24,22) ve su kirliliği (%15,41) izlemektedir. Halkın bilinçlendirilmesi için eğitim (%59,50) çevre sorunları için en uygun çözüm olarak görünürken, kamuoyunu bilinçlendiren en etkin yolunun TV-radyo programlarının (%66,55) olacağı belirtilmiştir. Ayrıca bu ankete katılan üniversite öğrencilerinin çevre sorunlarına karşı duyarsız olmadıkları, çevre ile ilgili programları izledikleri, toplu taşımayı kullandıkları ve ayrıca çevre dostu ürünler ve ortamlar kullandıkları belirlenmiştir. Tekin (2012) yaptığı çalışmada, Ankara'daki bir üniversitede öğrenim gören Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ndeki öğretmen adaylarının çevresel farkındalığı ve endişelerini cinsiyet, konu alanı ve üniversitede bulunma süreleri gibi bazı demografik faktörler yardımıyla incelemiştir. Çalışmada, öğretmen adaylarının orta düzeyde çevresel farkındalığı ve endişeleri olduğunu görülmüştür.

Oğuz, Çakıcı ve Kavas, (2011) yaptıkları çalışmada Peyzaj Mimarlığı, Çevre Mühendisliği ve Şehir ve Bölge Planlama lisans programlarında öğrenim gören öğrenciler üzerinde yaptıkları çalışmalarında, çevre ile ilgili konularda farkındalık ve duyarlılık seviyesinin öğrencilerin okudukları sınıflardan bağımsız olduğunu tespit etmişlerdir. Çalışmada ayrıca öğrencilerin çevresel sorunlar ve kaynakların korunması hakkında kavramsal olarak bilgi sahibi olmalarına karşın günlük hayatlarında tutum ve davranış tarzlarının aynı seviyede olmadığı saptanmıştır.

Ogueri (2004) yaptığı çalışmada insanların çevresel sorunları hakkındaki bilgi eksikliğinin eğitim yetersizliğinden kaynaklanabileceğini belirtmiştir. Eğitimin çevreye karşı farkındalık yaratmak için en temel kavramlardan birisi olduğunu vurgulamıştır. Ak (2008) çalışmasında, eksik bir eğitimin sonuçlarını göstermek için, insanların bu konular hakkındaki bilgilerinin araştırılması gerektiği üzerinde durmuş, Türkiye'de etkili bir "çevre eğitimi politikası" bulunmadığına vurgu yapmıştır. Diğer yandan, Kışoğlu, Gürbüz, Sülün, Alaş ve Erkol (2010) çevre eğitimi ile insanların çevre sorunlarına karşı farkındalığının artırılması gerektiğini öne sürmüştür. Bu şekilde insanların çevrenin yaşamın sürdürülebilirliği için ne kadar önemli olduğunu fark edebileceklerin vurgulamıştır.

Clayton ve Kilinç (2013) yaptıkları çalışmada, Türkiye'de kimlik ile çevresel tutum ve davranışlar arasındaki ilişkiyi ele almış, Türkiye'deki çevresel kaygı ve davranış belirleyicilerini, özellikle ulusal ve çevresel kimliğin rolüne odaklanarak incelemiştir. Üniversitede öğrenim gören 808 üniversite öğrencisi üzerinde araştırmayı yürüterek, çevreye ve kültürel değere karşı bir farkındalık oluştuğunu göstermişlerdir. Ulusal kimliğin, çevre yanlısı tutumları içerebileceği ve çevre yanlısı müdahaleler için umut verici bir alan olduğu sonucuna varmışlardır.

Eren ve Yağcı (2015) yapılan bir çalışmada üniversite öğrencilerinin çevre bilinci ve duyarlılık düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Farklı seviyelere ait toplam 500 üniversite öğrencisine anket uygulanmıştır. Bu ankette, öğrencilere çevresel etki yaratan şeyleri kullanma ve kullanma bilinci, enerji tasarrufu, atık ve yeniden kullanım ve diğer konular hakkında toplam 34 soru sorulmuştur. Araştırma bulguları, öğrencilerin doğal kaynakların kullanımı,

enerji tasarrufu, atık geri dönüşümü ve yeniden kullanımıyla ilgili sürdürülebilir bir çevre için yüksek düzeyde bilinç ve farkındalığa sahip olduğunu göstermiştir. Ayrıca öğrencilerin bu davranışı sıklıkla yaptıkları da çalışmada ortaya konulmuştur. Ayrıca, yapılan çalışmada Türkiye’de çevre bilincinin düşük olduğu, çevre kirliliğinin en önemli nedeninin su kirliliği olduğu ve Türkiye’de su kaynakları açısından su kıtlığı olduğu belirlenmiştir.

Sosyo-kültürel güçler tarafından şekillendirilen çevresel kimliğe ilişkin birçok çalışma yapılmıştır (Whitmarsh & O’Neill, 2010; Clayton, 2003; Clayton, 2012; Mayer & Frantz, 2004; Stets & Biga, 2003). Kashima, Paladino ve Margetts (2014) çevresel kimliğe ilişkin detaylı bir çalışma yürütmüştür, yaptıkları çalışmada, çevreci kimlik ve çevresel çaba konusunda yapılan çalışmaları derlemiştir. Çevreci kimlik, kişinin kültürel çevrecilik anlayışıyla özdeşleşmesi, çevresel çabalar ise doğal çevreyi korumak için kişisel çabası olarak tanımlanabilir. Bu araştırmada çevreci kimlik ve çevresel çabaların insanların doğal ve sosyal dünyalar hakkındaki görüşleriyle ilişkisi incelenmiş, çevresel çaba için bir ölçeğini geliştirmesi amaçlanmıştır. Çalışmada anket uygulanmış, kent halkı ve aynı kentte yaşayan öğrenciler örneklem olarak kullanılmıştır. Çalışmada hem çevreci kimlik hem de çevresel çaba, yeni ekolojik paradigma ile ilişkili olduğu görülmüştür. Daha yüksek çevreci kimliğe ve daha güçlü çaba göstermeye sahip olanların, sosyal dünya hakkında hiyerarşik veya bireysel görüşleri destekleme eğiliminde oldukları gösterilmiştir.

Jaksha (2013) tarafından yapılan çalışmada bir çevresel öğrenme programı sırasında katılımcıların çevresel kimliklerini nasıl ifade ettiklerini üzerine odaklanılmıştır. Çalışmada, çevresel kimliğin bir çevre öğrenme programındaki katılımcıların deneyimlerini anlamının alternatif bir yolu olabileceği önerilmektedir. Tematik bir analiz yaklaşımı kullanılarak çevresel kimliklerini değerler ve yaşam hedefleri, grup üyeliği ve çevresel konularla ilgili korkular ve tehdit temaları etrafında nasıl ifade ettiklerinin açıklanmasına yardımcı olduğu belirtilmiştir. Çalışmada katılımcıların çevresel kimliklerinin, çevre ile ilgili yeni deneyimleri ve fikirleri dikkate almak için sürekli gelişmekte ve değişmekte olduğunu göstermektedir. Program süresince, bazı katılımcılar çevresel öğrenme programına katılımlarından dolayı çevresel kimliklerinin güçlendiğini ifade ettikleri sonucuna varılmıştır.

Diğer bir çalışma çevre bilimi dersi sırasında öğrencilerin çevresel kimlikleri ve çevre-dışı davranışlarındaki değişim sürecini araştırma Blatt (2013) tarafından yürütülmüştür. Çalışmada öğrencilerin geçmişi, sosyal etkileşimleri ve sınıf yapıları gibi sosyokültürel faktörlerin öğrencilerin çevresel kimliğini ve davranışlarını nasıl etkilediği araştırılmıştır. Bu araştırmada, öğrencilerin çevre bilimi dersinde sürecinde sınıf deneyimlerine verdikleri tepkilerin yorumlanmasında Stryker’ın (2004) sosyoloji alanındaki kimlik teorisi kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçları, dersi alan birkaç öğrencinin çevresel kimliğinin yanı sıra çevre ile ilgili davranışlarının gelişimi üzerinde bir etkisi olduğunu açıkça ortaya koymuştur. Sonuç olarak alınan derslerin öğrencilerin çevresel kimliklerini ve davranışlarını etkilediği gözlemlenmiştir.

Çevre eğitimi araştırmacıları, çevresel tutum ve davranış yapılarına çok dikkat etmişlerdir, ancak bu yapıların son derece karmaşık ve tahmin edilmesinin güç olduğu da bilinmektedir (Heberlein, 2012). Çevresel kimliğin fen eğitimi ve genel olara okulda oynadığı role ilişkin birçok çalışma yapılmıştır. Çocukların çevresel kimlikleri çevrelerindeki dünyayı tecrübe ettikçe gelişmektedir (Clayton, 2003) ve öğretmenler çocukların doğa ile olan bağlantılarını potansiyel olarak bilime olan ilgilerini artırmak için kullanabilmektedirler (Barton & Yang, 2000; Cobern, 2000). Bu çalışmada, çocukların doğal dünyası ve ilkökul bilimi arasındaki çevresel kimliklerini ve bağlantılarını araştırılmıştır. Öğretmenlerin okuldaki bilime olan ilgilerini artırmak için çocukların doğal dünyayla olan ilişkilerini nasıl belirleyebileceklerini detaylı olarak tartışılmıştır. Cobern, Gibson ve Underwood (1999), okul biliminin çocukların

doğal dünya hakkındaki görüşlerine hitap etmesi gerektiğini önermiştir. Tugurian ve Carrier'da (2017) yaptıkları bir araştırmada, beşinci sınıf öğrencilerinin ilkökul bilimi deneyimlerinin yanı sıra doğal çevre ile ilişkilerini nasıl gördüklerini açıklayarak çocukların çevresel kimliğini incelemişlerdir. Çocukla yapılan derinlemesine görüşmelerin nitel analizi açık uçlu anket sorularına verilen yanıtları içeren bir anket ile desteklenmiştir. Analizler, çocukların kendi çevresel kimliklerini tanıdıklarını ve tanımladıklarını göstermektedir.

Bazı bilim insanları çevresel kimliği araştırırken, teorik yapılarının altını çizen kavramsal çerçeveler ve çok farklı varsayımlar ortaya koymuştur. Bazıları, çevresel kimliklerin oluşması ve sürdürülmesinde sosyal bir rolün olduğunu kabul etmiştir (Clayton & Opatow, 2003). Stapleton (2015) çalışmasında, fen eğitimi ve genel eğitimin çevresel kimlik araştırmalarını anlamak için bazı teoriler önerilmiştir. Daha sonra bu teorik çerçeveyi, sosyal etkileşimlerin çevresel kimlik gelişimini nasıl etkileyebileceğini ayrıntılı olarak incelemek için kullanmıştır. Stapleton (2015) yaptığı çalışmada, uygulama, eylem ve tanınmanın çevresel kimlik gelişimini nasıl kolaylaştırabileceğini keşfetmek için sosyokültürel kimlik teorisini kullanmıştır. Çalışma iklim değişikliğinin etkilerine odaklanan küresel bir eğitim programına katılan gençler üzerinde uygulanmıştır. Çalışmada, iklim değişikliğinden etkilenen insanlarla etkileşimlerin, katılımcıların çevre bilinci oluşmasında yardımcı olduğu, akranlarıyla etkileşimlerin gençlerin çevresel eylemlerde katkı yapmasına yardımcı olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca, çevresel kimliğin şekillenmesinde sosyal etkileşimlerdeki çeşitliliğin önemli olduğu da çalışmanın çıktıları arasında yer almaktadır. Kempton ve Holland'ın (2003) ise çevresel kimlik modeli kullanarak, farklı sosyal etkileşim türlerinin farklı kimlik gelişimi türlerini teşvik ettiğini göstermiştir.

Örneğin, sosyal bağlamlara bakıldığında, Zavestoski (2003) çevresel kimliklerin tanınmasında ve desteklenmesinin önemini vurgulamış ve belirli eylemlerin kimliğini değerli kılan şeylerin başkalarının tepkileri ve tanınmaları olduğuna vurgu yapmıştır. Samuelson, Peterson ve Putnam (2003) ise grup çevre kimliğinin rolünü sosyal olarak müzakere edilen bir çaba olarak görmektedir.

Williams ve Chawla (2016) çevre bilinci ile ilgili kapsamlı bir çalışma yürütmüştür. Bu çalışma kapsamında, çocukluk çağından beş ile kırk yıl sonra, doğa bazlı üç programda eski katılımcıların anılarında göze çarpan deneyimleri araştırılmıştır. Program kurucuları ve personeli ile yapılan mülakatlar, arşiv araştırması ve mevcut faaliyetlerin gözlemlenmesi, her bir programın tarihi, misyonu ve eğitim yaklaşımının anlaşılmasını için kullanılmıştır. Bu bağlamda, 18 eski katılımcıyla hatırladıkları program deneyimleri ve programların çevresel kimlikleri, akademik veya kariyer seçimleri üzerindeki etkileri hakkında görüşmeler yapılmıştır. Çalışmada çevre eğitimi programlarının tasarımı ve değerlendirilmesi üzerinde önemli etkileri olan sosyal uygulama teorisinin kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada sosyal uygulama teorisinin bir sosyal çevre kimliğinin gelişimini yorumlamak için yararlı bir çerçeve olduğu ve doğal dünyayla doğrudan temas yoluyla oluşan ekolojik bir kimliğin önemli bir tamamlayıcı kavram olduğunu gösterilmiştir.

Freed ve Wong (2019) çalışmalarında, kimliğe, bireylerin çevresel davranışlarının tutumundan daha öngörücü bir faktör olarak odaklanma ihtiyacını savunmuşlardır. Bireylerin karar alma süreçlerini kimlik ve davranış arasında aracılık eden bir süreç olarak ele almışlardır. Üniversite lisans öğrencileri ile anket yapılmış, seçilmiş bir alt örnek ile görüşülmüştür. Beklendiği gibi, çevresel kimlik ve çevre yanlısı davranış sergiledikleri (geri dönüşüme katıldıkları) görülmüştür. Bununla birlikte, daha düşük çevre yanlısı kimliğe sahip öğrencilerin de düzenli olarak geri dönüşüme katıldıkları gözlemlenmiştir. Yapılan çalışmada, benzer şekilde, karar alma analizi, çoğu öğrencinin

çevresel kimliklerine bakılmaksızın, geri dönüşüm sırasında fazla düşünmediğini ortaya koyulmuştur. Geri dönüşüm kutularının varlığı gibi çevresel yapıların, çevre yanlısı davranışlar üzerinde güçlü bir etki olduğu belirtilmiştir.

Payne (2001) tarafından ele alınan çalışmada, "kimlik" ve siyasetinin çevre eğitimi araştırmalarıyla ilgisi araştırılmış, kişisel kimliğe ilişkin konuların hem kavramsal hem de ampirik olarak nasıl anlaşılabilceği tartışılmıştır. Ayrıca, istikrarlı bir şekilde tüketici kültüründeki postmodern "kimlik arama" fenomeninin çevre eğitiminin kritik istekleri hakkında çözülmemiş sorularla nasıl ilişkili olduğunu vurgulanmıştır.

Çevre sosyologları çevreye duyarlı davranışı anlamak ve tahmin etmekle ilgilenmektedirler (Buttel, 1987; Stren, 2000). Stets ve Biga (2003), tutumlarla ilgili araştırmalara ek olarak çevre sosyolojisi teorisini ve kimliklerle ilgili araştırmaları detaylı olarak incelemiştir. Çevre yanlısı davranışları açıklamak için çevre tutumlarının incelenmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır. Yaptıkları araştırmada sosyolojik teoriyi çevre sosyolojisine uyarlayarak, kimlik teorisini çevreye duyarlı davranışı anlamak için geliştirmiştir. Sadece çevre kimliğinin anlamlarını değil, aynı zamanda çevre kimliğinin önemi ve göze çarpan yönlerini ortaya koymuş, çevre kimliğine bağlılığı da içeren bir çevre kimliği modeli geliştirilmiştir. Çalışmanın bulguları, bireysel davranışların çevreye duyarlı davranışı etkilemede önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Prévo, Clayton ve Mathevet, (2018) yaptıkları çalışmada eğitimin çevresel kaygı artırmanın önemli bir yolu olduğunu, bilgi sağlamanın ötesinde, eğitimin doğal dünyayla bağlantılı olarak kendini istikrarlı bir şekilde hissetmeyi veya çevresel kaygı ve davranışın bir öngörücüsü olan çevresel kimliğini de teşvik edici olduğunu vurgulamıştır. Çalışmalarında, üniversitede çevre eğitiminin göreceli rolleri ve bireysel olarak çevresel kimlik düzeyine önceki kişisel özellikler etkisini araştırmışlardır. Farklı akademik müfredatlardaki (ekoloji, siyaset ve diğer bilimler) 919 Fransız öğrenciye dağıtılan bir anketten elde edilen sonuçlar, ekolojideki öğrencilerin çevresel kimlik seviyelerinde diğerlerine kıyasla önemli ölçüde farklı olduğu göstermiştir, aynı zamanda çevresel kimliklerinin doğadaki kişisel deneyimlerden ve koruma ile ilgili sosyal bağlardan etkilendiği de not edilmiştir. Bu sonuçlar, akademik müfredatın yüksek çevresel kimlik için bir neden olmaktan çok bir sonuç olduğunu göstermektedir.

Blatt (2014) öğrencilerin çevre kimliklerinin çevre bilimi kursundaki çeşitli etkinliklerden nasıl etkilendiğini araştırmışlardır. Veriler, çevre bilimleri öğretmenini ve on birinci-on ikinci sınıf öğrencilerini içerecek şekilde toplanmıştır. Bulgular, öğrencilerin kimlikleri (çevre ve tüketici-materyalist) sınıf etkinlikleri sırasında, çevresel konularla kişisel bağlantılar kurmanın önemi ve tartışmalı çevre konularının öğretilmesiyle ilgili zorlukları doğurduğunu göstermektedir.

Yöntem

Yapılan bu araştırmanın amacı, lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin çevre kimliklerini belirlemektir. Araştırma kapsamında ayrıca, okunulan bölüm (turizm işletmeciliği, gastronomi ve mutfak sanatları ve turizm rehberliği bölümü), cinsiyet ve sınıfa göre de farklılıkları tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında kullanılan anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci kısmında katılımcıların demografik bilgilerini belirlemek amacıyla hazırlanmış 3 soru bulunmaktadır. Anketin ikinci kısmında ise öğrencilerin çevre kimliklerini belirlemek amacıyla yazılan 7'li likert tipinde (1: Hiç, 7: Tamamen Doğru) 24 ifade bulunmaktadır. Çevre kimliği ölçeği ilk olarak 2003 yılında Clayton tarafından geliştirilmiş, sonrasında Clayton ve Kılınç (2013) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Elde edilen tüm veriler bir istatistik paket programı vasıtasıyla frekans analizi, mann-

whitney u testi ve kruskal-wallis testi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın evrenini Turizm Fakültesi Turizm İşletmeciliği, Gastronomi ve Mutfak Sanatları ve Turizm Rehberliği Bölümleri'nde öğrenim gören toplam 862 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem büyüklüğünün hesaplanmasında Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2004)'ün önerdiği örneklem tablosundan yararlanılmıştır. Söz konusu tabloda, 0,05 anlamlılık düzeyi ve $\pm 0,05$ hata oranında, evren hacminin 1000 olması durumunda örneklem büyüklüğünün 278 olması gerektiği belirtilmiş olup araştırmamız kapsamına 343 öğrenci dâhil edilmiştir. Anketler ilk olarak 50 kişilik bir öğrenci grubu üzerinde pilot çalışma maksadıyla uygulanmıştır. Cronbach's Alpha değerinin ($\alpha=0,893$) kabul edilebilir eşiğin üzerinde (Cortina, 1993) çıkmasının ardından Pamukkale Üniversitesi Turizm Fakültesi Turizm İşletmeciliği, Gastronomi ve Mutfak Sanatları ve Turizm Rehberliği Bölümleri'nde öğrenim gören toplam 343 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini test etmek amacıyla tekrar güvenilirlik (Cronbach's Alpha) değeri hesaplanmış ve Cronbach's Alpha değerinin kabul edilebilir eşiğin üzerinde 0,882 olduğu tespit edilmiştir.

Bulgular

Lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin çevre kimliklerinin belirlenmesi amacıyla öncelikli olarak demografik özelliklere frekans (f) ve yüzde (%) analizi yapılmıştır. Tablo 1'de araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özellikleri verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Değişkenler	Grup	f	%
Cinsiyet	Kadın	181	53
	Erkek	162	47
Sınıf	Birinci Sınıf	112	33
	İkinci Sınıf	83	24
	Üçüncü Sınıf	78	23
	Dördüncü Sınıf	70	20
Bölüm	Turizm İşletmeciliği	90	26
	Gastronomi ve Mutfak Sanatları	156	46
	Turizm Rehberliği	97	28

Tablo 1'de görüldüğü üzere katılımcıların %47'si erkek, %53'ü ise kadındır. Bölüm dağılımı incelendiğinde ise, katılımcıların %26'sı Turizm İşletmeciliği, %46'sı Gastronomi ve Mutfak Sanatları, %28'i ise Turizm Rehberliği Bölümü'nde öğrenim görmektedir. Sınıf durumu incelendiğinde ise, katılımcıların %33'ü birinci sınıf, %24'ü ikinci sınıf, %23'ü üçüncü sınıf ve %20'si ise dördüncü sınıfta öğrenim görmektedir.

Cronbach alfa katsayısı ölçekteki maddelerin iç tutarlılığının bir göstergesidir ve ölçekte yer alan maddelerin homojenliğini sorgulamak maksadıyla kullanılmaktadır. Cronbach alfa katsayısının yüksek olması maddelerin birbirleriyle tutarlı olduklarının aynı zamanda maddelerin aynı şeyi ölçtüğünün kanıtıdır. Özellikle likert tipindeki ölçeklerde sıkça kullanılmaktadır. Cronbach alfa katsayısının 0,80 ile 1,00 arasında olması ölçeğin yüksek güvenilirlikte olduğunu ifade etmektedir (Uzunsakal & Yıldız, 2018). Aşağıdaki Tablo 2'de çevre kimliği ölçeğinin güvenilirlik değerinin %88,2 ($\alpha=0,882$) olduğu tespit edilmiştir. Bu değer 0,80'in üzerinde olması ölçeğe ilişkin güvenilirliğin yüksek olduğunu ve istatistiksel olarak kabul edilebilir nitelikte olduğunu göstermektedir.

Tablo 2. Ölçek Güvenilirlik Değerleri

Ölçek	Madde Sayısı	Cronbach's Alpha (α)
Çevre kimliği	24	0,882

Araştırma kapsamında parametrik ya da parametrik olmayan analiz yöntemlerinden hangisinin uygulanacağına belirlemek için verilere normallik testi uygulanması gerekmektedir. Araştırmamızda normallik testleri içerisinde en fazla bilinen Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmıştır. Kolmogorov-Smirnov testinin anlamlılık derecesinin 0,05'ten küçük olması durumunda verilerin normal dağılmadığı, tersi durumunda ise normal dağıldığı yorumunu yapmak mümkündür (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroglu & Yıldırım, 2012). Bu bilgiler ışığında araştırmanın değişkenlerine ilişkin normallik testlerine aşağıdaki Tablo 3'de yer verilmiştir. Aşağıdaki Tablo 3 incelendiğinde, Kolmogorov-Smirnov testinin anlamlılık değeri 0,05'ten küçük olduğu için verilerin normal dağılım göstermediği anlaşılmaktadır. Bu sebeple, fark testlerinde parametrik olmayan (non-parametrik) analiz yöntemlerinden Mann-Whitney U testi ve Kruskal Wallis testi uygulanmıştır.

Tablo 3. Normallik Testi

Değişkenler	Kolmogorov-Smirnov		
	İstatistik	n	P
Çevre kimliği	0,060	343	0,005
Not: n= Örneklem Sayısı, p= Anlamlılık			

* $p < 0,05$ anlamlılık düzeyinde ilişki anlamlı

Araştırmanın bu kısmında öğrencilerin demografik özellikleri (cinsiyet, bölüm, sınıf) ile çevre kimliği arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda Mann-Whitney U Testi ve Kruskal-Wallis Testi yöntemleri uygulanmıştır. Öğrencilerinin çevre kimliklerinin okunulan bölüm ve sınıf değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis Testi sonuçları aşağıdaki Tablo 4'te görülmektedir. Yapılan Kruskal-Wallis Testi sonucunda üniversitede öğrenim gören öğrencilerin çevre kimlikleri ile okudukları bölüm ($p = 0,044 < 0,05$) ve sınıfları ($p = 0,000 < 0,05$) arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Tablo 4. Çevre Kimliğinin Bölüm ve Sınıf Değişkenlerine Göre Farklılığını Gösteren Kruskal-Wallis Tablosu

Değişken	N	Sıra Ortalaması	Ki-Kare	Serbestlik Derecesi	P
Bölüm					
Turizm İşletmeciliği	90	178,46	6,269	2	0,044**
Gastronomi ve Mutfak Sanatları	156	181,49			
Turizm Rehberliği	97	150,75			
Toplam	343				
Sınıf					
Birinci Sınıf	111	141,33	27,323	3	0,000**
İkinci Sınıf	83	165,66			
Üçüncü Sınıf	79	177,72			
Dördüncü Sınıf	70	219,33			

* $p < 0,05$ anlamlılık düzeyinde ilişki anlamlı

** $p < 0,01$ anlamlılık düzeyinde ilişki anlamlı

Yukarıdaki Tablo 4'e ait sonuçlar irdelenecek olursa; öğrencilerin okudukları bölüm ($p = 0,044 < 0,05$) ile çevre kimlikleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Benzer şekilde Öztarakçı (2019) da yaptığı çalışmada öğretmen adaylarının okudukları bölüm ile çevre kimlikleri arasında anlamlı bir farklılık tespit etmiştir. Uygulanan Kruskal-Wallis testi sonucunda sıra ortalamaları incelendiğinde çevre kimliği en yüksek grubun Gastronomi ve Mutfak Sanatları öğrencileri olduğu, en düşük grubun ise Turizm Rehberliği öğrencileri olduğu tespit edilmiştir.

Turizm işletmeciliği öğrencileri ise Gastronomi ve Mutfak Sanatları öğrencilerinden sonra çevre kimliği en yüksek olan gruptur.

Okunulan sınıfa ilişkin olarak sonuçlar, öğrencilerin sınıfları ile çevre kimlikleri arasında anlamlı bir farklılık ($p=0,000<0,05$) olduğunu göstermektedir. Uygulanan Kruskal-Wallis testi sonucunda sıra ortalamaları incelendiğinde çevre kimliği en yüksek grubun son sınıf öğrencileri olduğu, en düşük grubun ise birinci sınıf öğrencileri olduğu tespit edilmiştir. Dördüncü sınıf öğrencilerinden sonra çevre kimliği en yüksek grup üçüncü sınıf öğrencileri, üçüncü sınıf öğrencilerinden sonra çevre kimliği en yüksek grup ise ikinci sınıf öğrencileridir. Daha net bir ifade ile öğrencilerin sınıfları arttıkça çevre kimlikleri de güçlenmektedir.

Öğrencilerin cinsiyetleri ile çevre kimlikleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan Mann-Whitney U Testine ilişkin sonuçlar aşağıdaki Tablo 5’te gösterilmektedir. Test sonuçları incelendiğinde; öğrencilerin cinsiyetleri ile çevre kimlikleri arasında anlamlı bir farklılık ($p=0,000<0,05$) tespit edilmiştir. Erkek öğrencilerin çevre kimliğine ilişkin sıra ortalaması kadın öğrencilerin çevre kimliğine ilişkin ortalamasından daha düşüktür. Bu sonuca göre, kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha güçlü bir çevre kimliğine sahip olduğu yorumunu yapmak mümkündür.

Tablo 5. Cinsiyet Değişkenine Göre Çevre Kimliğine İlişkin Mann-Whitney U Testi

	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıralama Toplamı	Mann Whitney U	p
Çevre Kimliği	Kadın	181	197,72	35786,50	10006,500	0,000**
	Erkek	162	143,27	23209,50		

** $p<0,01$ anlamlılık düzeyinde ilişki anlamlı

Tablo 6’da ise çevre kimliği ölçeğinin bölümlere ilişkin betimsel analiz sonuçlarına yer verilmiştir. Yapılan betimsel analiz sonucunda toplam 343 öğrenciye uygulanan çevre kimliği ölçeğinin ortalaması $\bar{X}=5,394$, $ss=0,824$ bulunmuştur. Bu sonuçlar, turizm öğrencilerinin güçlü bir çevre kimliğine sahip olduğunu göstermektedir. Clayton ve Kiliç (2013) ile Eren ve Yağcı (2015) da benzer şekilde üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmalarda öğrencilerin güçlü bir çevre kimliğine sahip olduklarını tespit etmişlerdir.

Tablo 6. Çevre Kimliği Ölçeğinin Bölümlere İlişkin Betimsel Analiz Sonuçları

Bölüm	N	$\bar{X}$	ss
Turizm İşletmeciliği	90	5,408	0,901
Gastronomi ve Mutfak Sanatları	156	5,476	0,785
Turizm Rehberliği	97	5,251	0,800
Toplam	343	5,394	0,824

Aşağıda yer alan Tablo 7’de turizm öğrencilerinin çevre kimliğine yönelik tutumlarının detaylı olarak gözlemlenmesi amacıyla öğrencilerin her bir ifadeye verdiği cevapların ortalaması alınmıştır. Aşağıda yer alan Tablo 7’ye bakıldığında en yüksek ortalamayı “Doğal dünyanın öğrenilmesi her çocuğun yetiştirilmesinin önemli bir parçası olmalıdır” ifadesinin aldığı görülmektedir (Ort.=6,361). Turizm öğrencileri genel olarak çocukların yetiştirilmesinin doğal dünyayı öğrenmede etkili olduğu noktasında görüş birliği içerisindeyler (Ort.=6,361). Turizm öğrencilerinin önemli düzeyde görüş birliği içinde oldukları diğer bazı ifadeler ise sırasıyla “Bahçeleri severim” (Ort.=6,279), “Çevre dostu davranışları yapmak benim için önemlidir” (Ort.=6,061), “Güzel bir manzaraya sahip küçük bir oda veya evi, binalardan oluşan bir manzaraya sahip daha büyük bir odaya veya eve tercih ederim” (Ort.=6,040), “Yeryüzüne karşı sorumlu davranmak ‘sürdürülebilir bir yaşam şeklini benimsemek’ ahlaki yapımın

temel parçasıdır” (Ort.=6,023), “Doğada gezmeyi ve kamp yapmayı gerçekten çok severim” (Ort.=5,766) ve “Ekosistemin bir parçası olmak ‘kim olduğumun’ önemli bir parçasıdır” (Ort.=5,676) ifadeleridir. İfadeler arasında ortalaması en düşük aynı zamanda öğrencilerin kararsızlığa en yakın oldukları iki ifade yer almaktadır. Bu ifadeler; “Çevreci gruplarda bulunan kişilerle birçok benzer özelliğimin olduğunu söyleyebilirim” ve “Odamda deniz kabukları, taşlar veya kuş tüyleri gibi doğadan bazı hatıralar saklıyorum” ifadeleridir (Ort.= 4,428). Bu iki ifade dışındaki çevre ile ilgili tüm diğer ifadelere öğrenciler görüş birliği içerisinde katılmaktadır. Ortalaması 4’den düşük hiçbir ifadenin olmaması öğrencilerin olumsuz değerlendirdikleri bir ifadenin olmadığını bir göstergesidir. Sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde tüm öğrencilerin genel olarak güçlü bir çevre kimliğine sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 7. Turizm Öğrencilerin Çevre Kimliğine İlişkin Betimsel Analiz Sonuçları

İfadeler	$\bar{X}$	ss
1- Doğal ortamlarda (ağaçlıklar, dağlar, göller, akarsular, deniz) çok zaman geçirdim.	5,364	0,082
2- Çevre dostu davranışları yapmak benim için önemlidir.	6,061	1,196
3- Kendimin doğadan ayrı değil tersine doğanın bir parçası olduğumu düşünüyorum.	5,667	1,451
4- Yeterli zamanım ve param olsaydı, kesinlikle bunun bir kısmını çevre korumaya yönelik çalışmalara ayırırdım.	5,317	1,624
5- Stresli veya üzgün olduğumda, doğada zaman geçirecek (doğayla konuşarak) daha iyi hissedebilir.	5,425	1,730
6- Vahşi doğaya yakın yaşamak benim için önemlidir, sürekli şehirde yaşamayı istemem.	4,755	1,758
7- Çevreci gruplarda bulunan kişilerle birçok benzer özelliğimin olduğunu söyleyebilirim.	4,428	1,456
8- Bugünkü sosyal problemlerin bazılarının insanların doğa ile denge halinde yaşadığı daha kırsal bir yaşama dönüşerek düzeleceğine inanıyorum.	4,991	1,614
9- Diğer canlı türleriyle birçok benzer özelliğimin olduğunu hissediyorum.	4,845	1,597
10- Bahçeleri severim.	6,279	1,176
11- Ekosistemin bir parçası olmak ‘kim olduğumun’ önemli bir parçasıdır.	5,676	1,347
12- Gelişimime önemli bir etkisi olan büyüdüğüm coğrafik bölgeye (köy, kasaba, şehir) duygusal bağlarımın olduğunu hissediyorum.	5,615	1,820
13- Yeryüzüne karşı sorumlu davranmak ‘sürdürülebilir bir yaşam şeklini benimsemek’ ahlaki yapımın temel parçasıdır.	6,023	1,164
14- Doğal dünyanın öğrenilmesi her çocuğun yetiştirilmesinin önemli bir parçası olmalıdır.	6,361	1,047
15- Genel olarak doğal dünyanın bir parçası olmak kendimi tanımlama şeklimin önemli bir parçasıdır.	5,376	1,427
16- Güzel bir manzaraya sahip küçük bir oda veya evi, binalardan oluşan bir manzaraya sahip daha büyük bir odaya veya eve tercih ederim.	6,040	1,577
17- Doğada gezmeyi ve kamp yapmayı gerçekten çok severim.	5,766	1,394
18- Bazen doğanın bazı parçalarının (bazı ağaçlar, rüzgârlar veya dağlar) kendilerine özgü kişilikleri varmış gibi hissediyorum.	5,361	1,588
19- Farklı zamanlarda doğada hoş vakit geçirmiş olmasaydım hayatımın önemli bir parçası eksik kalırdı.	5,516	1,551
20- Birkaç gün doğada kendi kendime hayatta kalabileceğim gerçeğiyle gurur duyuyorum.	4,924	1,934
21- Günbatımı veya dağların dizilişi gibi doğanın işlerindeki güzelliği hiçbir sanatsal işte görmedim.	5,212	1,976
22- Kişisel ilgilerim çevreciler tarafından savunulan pozisyon ile genel olarak benzer gibi.	4,702	1,509
23- Doğayla olan deneyimlerimden ruhsal bir doyum sağladığımı hissediyorum.	5,332	1,572
24- Odamda deniz kabukları, taşlar veya kuş tüyleri gibi doğadan bazı hatıralar saklıyorum.	4,428	2,418

Sonuç ve Öneriler

Araştırma kapsamında, lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin çevre kimlikleri hakkında bilgi sahibi olmak amaçlanmıştır. Bu amacın yanında okunulan bölüm, cinsiyet ve sınıfa göre farklılıkları tespit etmek de

araştırmanın diğer amaçları olarak belirlenmiştir. Araştırma kapsamında ilk olarak katılımcıların demografik özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen veriler ışığında katılımcıların çoğunluğunun cinsiyet olarak kadınlar, bölüm olarak Gastronomi ve Mutfak Sanatları ve sınıf olarak da birinci sınıf öğrencileri olduğu görülmektedir. Bir sonraki aşamada ölçekteki maddelerin iç tutarlılığının belirlenebilmesi için güvenilirlik analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda çevre kimliği ölçeğinin güvenilirlik değerinin %88,2 ($\alpha=0,882$) olduğu tespit edilmiştir. Bu değer ölçeğin yüksek düzeyde güvenilir olduğunun göstergesidir. Araştırma kapsamında gerçekleştirilecek fark testlerine geçilmeden önce verilerin normal dağılıp dağılmadığı tespit edilmeye çalışılmış, yapılan Kolmogorov-Smirnov testinin anlamlılık değerinin 0,05'ten küçük olması sebebiyle fark testlerinde parametrik olmayan (non-parametrik) analiz yöntemlerinden Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis testlerinin uygulanmasına karar verilmiştir. Bu aşamadan sonra öğrencilerin demografik özellikleri (cinsiyet, bölüm, sınıf) ile çevre kimliği arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olup olmadığını tespit etmek amacıyla ilk olarak Kruskal Wallis testi yapılmıştır. Yapılan Kruskal-Wallis Testi sonucunda öğrencilerinin çevre kimlikleri ile okudukları bölüm ($p=0,044<0,05$) ve sınıfları ($p=0,000<0,05$) arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Uygulanan Kruskal-Wallis testi sonucunda bölüme ilişkin sıra ortalamaları incelendiğinde çevre kimliği en yüksek grubun Gastronomi ve Mutfak Sanatları öğrencileri olduğu, en düşük grubun ise Turizm Rehberliği öğrencileri olduğu tespit edilmiştir. Turizm işletmeciliği öğrencileri ise Gastronomi ve Mutfak Sanatları öğrencilerinden sonra çevre kimliği yüksek olan gruptur. Okunulan sınıfa ilişkin olarak sonuçlar da öğrencilerin sınıfları ile çevre kimlikleri arasında anlamlı bir farklılık ($p=0,000<0,05$) olduğunu göstermektedir. Uygulanan Kruskal-Wallis testi sonucunda sıra ortalamaları incelendiğinde çevre kimliği en yüksek grubun son sınıf öğrencileri olan dördüncü sınıf öğrencileri olduğu, en düşük grubun ise birinci sınıf öğrencileri olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuca göre öğrencilerin sınıfları arttıkça çevre kimlikleri de güçlenmektedir. Öğrencilerin cinsiyetleri ile çevre kimlikleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olup olmadığını tespit etmek amacıyla Mann-Whitney U Testi yapılmıştır. Test sonucunda öğrencilerin cinsiyetleri ile çevre kimlikleri arasında anlamlı bir farklılık ($p=0,000<0,05$) tespit edilmiştir. Test sonucuna göre, kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha güçlü bir çevre kimliğine sahip olduğu yorumunu yapmak mümkündür.

Araştırma kapsamında ayrıca çevre kimliği ölçeğinin betimsel analiz sonuçlarına da yer verilmiştir. Sonuçlar, turizm öğrencilerinin güçlü bir çevre kimliğine sahip olduğunu göstermektedir. Turizm öğrencilerinin çevre kimliği ölçeğindeki her bir ifadeye verdikleri cevapların ortalamasının alınması sonucunda, en yüksek ortalamayı “Doğal dünyanın öğrenilmesi her çocuğun yetiştirilmesinin önemli bir parçası olmalıdır” ifadesinin aldığı görülmektedir (Ort.=6,361). Turizm öğrencileri genel olarak çocukların yetiştirilmesinin doğal dünyayı öğrenmede etkili olduğu noktasında görüş birliği içerisindedirler (Ort.=6,361). İfadeler arasında ortalaması en düşük aynı zamanda öğrencilerin kararsızlığa en yakın oldukları ifadeler; “Çevreci gruplarda bulunan kişilerle birçok benzer özelliğimin olduğunu söyleyebilirim” ve “Odamda deniz kabukları, taşlar veya kuş tüyleri gibi doğadan bazı hatıralar saklıyorum” ifadeleridir (Ort.= 4,428). Ortalaması 4'den düşük hiçbir ifadenin olmaması öğrencilerin olumsuz değerlendirdikleri bir ifadenin olmadığını bir göstergesidir. Sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde tüm öğrencilerin genel olarak güçlü bir çevre kimliğine sahip olduğunu söylemek mümkündür. İnsanlığın dünya kaynaklarını her geçen gün daha da fazla tükettiği ve çevreyi kirlettikleri bugünlerde, gelecek nesilleri büyütecek, onlara rol model olacak gençlerin çevre konusunda bu denli bilinçli olması oldukça sevindirici bir bulgudur. Özellikle turizm öğrencileri için çevre, turizmin de sürdürülebilirliği noktasında hassas bir öneme sahiptir. Son yıllarda yaşanan küresel çevre felaketlerinden sonra, tüm insanların bu hassasiyette olması gereklidir. Turizmin sürdürülebilirliği

ancak bilinçli bir nesil ile mümkündür. Bu sebeple özellikle üniversite düzeyinde eğitim alan turizm öğrencilerinin çevre konusunda hem teorik hem de uygulamalı derslerle eğitilmesi ve farkındalıklarının daha da artırılması son derece önemlidir. Örneğin Sürdürülebilir Turizm ya da Turizm ve Çevre dersleri kapsamında öğrencilerle birlikte doğada etkinlikler planlanabilir. Ders kapsamında doğada fidan dikimi, çöplerin toplanması, çevre konulu paneller düzenlenmesi gibi etkinlikler düzenlenerek farkındalığın artırılması sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Ajzen, I., & Fishbein, M. (1980). *Understanding attitudes and predicting social behavior*. Englewood Cliffs, NJ, USA: Prentice-Hall.
- Ak, S. (2008). Search of primary school teacher candidates' towards environmental consciousness due some demographic variables (Unpublished master's thesis, Abant İzzet Baysal University, Bolu, Turkey).
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., & Yıldırım, E. (2012). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: SPSS uygulamalı* (7. Baskı). Adapazarı: Sakarya Yayıncılık.
- Barton, A. C., & Yang, K. (2000). The culture of power and science education: Learning from Miguel. *Journal of Research in Science Teaching. The Official Journal of the National Association for Research in Science Teaching*, 37(8), 871-889.
- Biddle, B. J., Bank, B. J., Anderson, D. S., Hauge, R., Keats, D. M., Keats, J. A., & Valantin, S. (1985). Social influence, self-referent identity labels, and behavior. *Sociological Quarterly*, 26(2), 159-185.
- Biddle, B. J., Bank, B. J., & Slavings, R. L. (1987). Norms, preferences, identities and retention decisions. *Social Psychology Quarterly*, 50(4), 322-337.
- Blatt, E. N. (2013). Exploring environmental identity and behavioral change in an Environmental Science course. *Cultural Studies of Science Education*, 8(2), 467-488.
- Blatt, E. (2014). Uncovering students' environmental identity: An exploration of activities in an environmental science course. *The Journal of Environmental Education*, 45(3), 194-216.
- Burke, P. J. (1991). Identity processes and social stress. *American Sociological Review*, 56(6), 836-849.
- Burke, P. J., & Reitzes, D. C. (1981). The link between identity and role performance. *Social Psychology Quarterly*, 44(2), 83-92.
- Buttel, F. H. (1987). New directions in environmental sociology. *Annual Review of Sociology*, 13(1), 465-488.
- Charng, H. W., Piliavin, J. A., & Callero, P. L. (1988). Role identity and reasoned action in the prediction of repeated behavior. *Social Psychology Quarterly*, 51(4), 303-317.
- Clayton, S. (2003). *Environmental identity: A conceptual and an operational definition. Identity and the natural environment: The psychological significance of nature*. London: The MIT Press.
- Clayton, S. D. (2012). *The Oxford handbook of environmental and conservation psychology*. New York, USA: Oxford University Press.

- Clayton, S., & Kiliç, A. (2013). Proenvironmental concern and behavior in Turkey: The role of national and environmental identity. *PsyEcology*, 4(3), 311-330.
- Clayton, S., & Opatow, S. (2003). Introduction: Identity and the natural environment. In Clayton, S., & Opatow S. (Eds.), *Identity and the natural environment* (pp. 1-24). London, England: MIT Press.
- Cobern, W. W. (2000). *Everyday thoughts about nature: A worldview investigation of important concepts students use to make sense of nature with specific attention of science*. Boston, USA: Kluwer Academic Publishers.
- Cobern, W. W., Gibson, A. T., & Underwood, S. A. (1999). Conceptualizations of nature: An interpretive study of 16 ninth graders' everyday thinking. *Journal of Research in Science Teaching: The Official Journal of the National Association for Research in Science Teaching*, 36(5), 541-564.
- Cortina, J. M. (1993). What is coefficient alpha? An examination of theory and applications. *Journal of Applied Psychology*, 78(1), 98-104.
- Décamps, H. (2000). Demanding more of landscape research (and researchers). *Landscape and Urban Planning*, 47(3-4), 105-109.
- Dindar, Y. (2014). *Çevre kimliği yüksek ve düşük olan fen bilimleri öğretmenlerinin çevre eğitimi inançlarının kıyaslanması* (Unpublished master's thesis, Abant İzzet Baysal University, Bolu, Turkey).
- Dunlap, R. E., & Van Liere, K. D. (1978). The "new environmental paradigm". *The Journal of Environmental Education*, 9(4), 10-19.
- Eren, B., & Yağcı, M. (2015). Environmental consciousness survey of university students. *3rd International Symposium on Innovative Technologies in Engineering and Science, Conference Paper ISITES2015* (pp 375-385). Akademik Platform, Valencia, Spain.
- Freed, A., & Wong, D. (2019). The relationship between university students' environmental identity, decision-making process, and behavior. *Journal of Sustainability Education*, 20, 1-23.
- Gülgün, B., Önder, S., Aktaş, E., & Ünal Ankaya, F. (2008). Responses of university students related to environmental problems: A case study of Ege University (Izmir-Turkey). *J. Int. Environmental Application & Science*, 3(4), 234-246.
- Heberlein, T. A. (2012). *Navigating environmental attitudes*. New York, USA: Oxford University Press.
- Jaksha, A. P. (2013). *Environmental identity: A new approach to understanding students' participation in environmental learning programs* (PhD Thesis, The University of Arizona, Tucson, USA).
- Kashima, Y., Paladino, A., & Margetts, E. A. (2014). Environmentalist identity and environmental striving. *Journal of Environmental Psychology*, 38, 64-75.
- Kempton, W., & Holland, D. C. (2003). *Identity and sustained environmental practice. Identity and the natural environment: the psychological significance of nature*. London, England: The MIT Press.

- Kiesling, F. M., & Manning, C. M. (2010). How green is your thumb? Environmental gardening identity and ecological gardening practices. *Journal of Environmental Psychology*, 30(3), 315-327.
- Kıışoğlu, M., Gürbüz, H., Sülün, A., Alaş, A., & Erkol, M. (2010). Environmental literacy and evaluation of studies conducted on environmental literacy in Turkey. *International Online Journal of Educational Sciences*, 2(3), 772-791.
- Kollmuss, A., & Agyeman, J. (2002). Mind the Gap: Why do people act environmentally and what are the barriers to pro-environmental behavior? *Environmental Education Research*, 8(3), 239-260.
- Mayer, F. S., & Frantz, C. M. (2004). The connectedness to nature scale: A measure of individuals' feeling in community with nature. *Journal of Environmental Psychology*, 24(4), 503-515.
- Ogueri, A. C. (2004). *The need for environmental education in secondary education level in Nigeria: problems and challenges* (Unpublished master's thesis, Environmental policy department of environment, technology and social studies, Roskilde University, Roskilde, Denmark).
- Oğuz D., Çakıcı, I., & Kavas, S. (2011). Yüksek öğretimde öğrencilerin çevre bilinci, *SDÜ Orman Fakültesi Dergisi*, 12, 34-39.
- Öztaarakçı, D. (2019). *Öğretmen adaylarının çevre dostu davranışları ve çevre kimlikleri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir, Türkiye).
- Payne, P. (2001). Identity and environmental education. *Environmental Education Research*, 7(1), 67-88.
- Prévot, A. C., Clayton, S., & Mathevet, R. (2018). The relationship of childhood upbringing and university degree program to environmental identity: Experience in nature matters. *Environmental Education Research*, 24(2), 263-279.
- Samuelson, C., Peterson, T. R., & Putnam, L. (2003). Group identity and stakeholder conflict in water resource management. In S. Clayton and S. Opatow (Eds.), *Identity and the natural environment* (pp. 273-295). London, England: MIT Press.
- Stapleton, S. R. (2015). Environmental identity development through social interactions, action, and recognition, *The Journal of Environmental Education*, 46(2), 94-113.
- Stern, P. C., Kalof, L., Dietz, T., & Guagnano, G. A. (1995). Values, beliefs, and proenvironmental action: Attitude formation toward emergent attitude objects 1. *Journal of applied social psychology*, 25(18), 1611-1636.
- Stets, J. E., & Biga, C. F. (2003). Bringing identity theory into environmental sociology. *Sociological Theory*, 21(4), 398-423.
- Stren, P. C. (2000). Toward a coherent theory of environmentally significant behaviour. *Journal of Social Issues*, 56(3), 407-424.
- Stryker, S., & Burke, P. J. (2000). The past, present, and future of an identity theory. *Social psychology quarterly*, 63(4), 284-297.
- Stryker, S. (2004). Integrating emotion into identity theory. *Advances in group Processes*, 21, 1-23.

- Tekin, E. (2012). *Environmental awareness and concerns of pre-service teachers in a private non-profit university* (PhD thesis, Bilkent University, Ankara, Turkey).
- Thapa, B. (2001). Environmental concern: A comparative analysis between students in recreation and park management and other departments. *Environmental Education Research*, 7(1), 39-53.
- Tugurian, L. P., & Carrier, S. J. (2017) Children's environmental identity and the elementary science classroom, *The Journal of Environmental Education*, 48(3), 143-153.
- Uzunsakal, E., & Yıldız, D. (2018). Alan araştırmalarında güvenilirlik testlerinin karşılaştırılması ve tarımsal veriler üzerine bir uygulama. *Uygulamalı Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 14-28.
- Weigel, R., & Weigel, J. (1978). Environmental concern: The development of a measure. *Environment and behavior*, 10(1), 3-15.
- Weigert, A. J. (1997). *Self, interaction, and natural environment: Refocusing our eyesight*. New York, USA: State University of New York Press.
- Whitmarsh, L., & O'Neill, S. (2010). Green identity, green living? The role of pro-environmental self-identity in determining consistency across diverse pro-environmental behaviours. *Journal of Environmental Psychology*, 30(3), 305-314.
- Williams, C. C., & Chawla, L. (2016). Environmental identity formation in nonformal environmental education programs. *Environmental Education Research*, 22(7), 978-1001.
- Yazıcıoğlu, Y., & Erdoğan, S. (2004). *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara, Türkiye: Detay Yayıncılık.
- Zavestoski, S. (2003). *Constructing and maintaining ecological identities: The strategies of deep ecologists. Identity and the natural environment: The psychological significance of nature*. London, England: The MIT Press.

A Research on Determination of Environmental Identities of Undergraduate Students Studying Tourism

Serap ALKAYA

Pamukkale University, Faculty of Tourism, Denizli/Turkey

Hande MUTLU ÖZTÜRK

Pamukkale University, Faculty of Tourism, Denizli/Turkey

Kamil YAĞCI

Pamukkale University, Faculty of Tourism, Denizli/Turkey

Extensive Summary

Industrialization that started in the 19th century has made many contributions to social development. Huge progress has been made in many sectors such as transportation, communication, housing, and health. Along with these improvements, many social changes have taken place. Besides the positive aspects of industrialization, there were also negative ones. Its negative aspects are the environmental effects. Air, soil, and water pollution are the leading ones. In addition, global warming, acid rains, drought, excessive rains are among the secondary consequences of environmental pollution.

With the increase of the effects of environmental pollution in recent years, environmental awareness and sensitivity of the public has seen a significant inclination (Décamps, 2000; Thapa, 2001). In a study conducted by Gulgun et al. (2008) environmental problems in the world and Turkey have been discussed and the importance attributed to the environmental problems by university students, as well as their behaviors, sensitivities have been evaluated. The awareness, sensitivity and behavior of students in 9 different faculties of university education towards environmental problems were determined. As a result of this research, global warming appears to be the most important environmental problem in the world with 44.53%, followed by air pollution (24.22%) and water pollution (15.41%). While education for public awareness (59.50%) seems to be the most appropriate solution for environmental problems, it is stated that the most effective way to raise public awareness is TV-radio programs (66.55%). In addition, it has been determined that university students participating in this survey are not sensitive to environmental problems, follow environmental programs, use public transportation and also use environmentally friendly products and environments. In his study, Tekin (2012) examined the environmental awareness and concerns of prospective teachers at the Educational Sciences Institute of a university in Ankara with the help of some demographic factors such as gender, subject area and length of stay at the university. In the study, it was seen that pre-service teachers have moderate environmental awareness and concerns.

The purpose of this research is to determine the environmental identity of students who are studying undergraduate tourism. Within the scope of the research, it is also aimed to detect the differences in the department (tourism management, gastronomy and culinary arts and tourism guidance section), gender and class. The questionnaire form used in the research consists of two parts. In the first part of the questionnaire, there are 3 questions prepared to determine the demographic information of the participants. In the second part of the questionnaire, there are 24 expressions in 7-point Likert type (1: None, 7: Totally Correct) to determine the environmental identity of the students. The environmental identity scale was first developed by Clayton in 2003 and then adapted to Turkish by

Clayton and Kılınç (2013). All data obtained were analyzed using a statistical package program using frequency analysis, mann-whitney u test and kruskal-wallis test. The universe of the research consists of 862 students who study in Tourism Faculty, Tourism, Gastronomy and Culinary Arts and Tourism Guidance Departments. The questionnaires were first handed out to a group of 50 students for the purpose of pilot study. After Cronbach's Alpha value ($\alpha = 0,893$) was found out to be above the acceptable threshold (Cortina, 1993), it was applied on a total of 343 students studying at Pamukkale University Tourism Faculty Tourism Management, Gastronomy and Culinary Arts and Tourism Guidance Departments. Final reliability test result was 0.882 which was above the acceptable threshold.

It was determined that the group with the highest environmental identity was Gastronomy and Culinary Arts students and the lowest group was Tourism Guidance students according to the test results. Concerning the class attended, the results also show that there is a significant difference ($p = 0.000 < 0.05$) between the students' classes and their environmental identity. Test results indicate that the group with the highest environmental identity is the fourth grade students and the lowest group is the first grade students. According to this result, as the classes of students increase, their environmental identity becomes stronger. A significant difference ($p = 0.000 < 0.05$) was detected between the gender of the students and their environmental identity. According to the test result, it is possible to comment that female students have a stronger environmental identity than male students.

In the scope of the research, descriptive analysis results of the environmental identity scale are also included. As a result of the descriptive analysis, the mean of the environmental identity scale applied to a total of 343 students was found as $\bar{X} = 5,394$, $ss = 0,824$. These results show that tourism students have a strong environmental identity. As a result of the average of the answers given by tourism students to each statement on the environmental identity scale, it is seen that the highest average is stated by the statement "Learning the natural world should be an important part of the upbringing of every child" (Avg. = 6,361). Tourism students generally agree that the upbringing of children is effective in learning the natural world (Avg. = 6,361). Among the expressions, there are two expressions with the lowest average and at the same time the students are closest to indecision. These statements: "I can say that I have many similar characteristics with people in environmental groups" and "I keep some memories from nature such as seashells, stones or bird feathers in my room" (Avg. = 4,428). The fact that there are no expressions with an average less than 4 is an indication that there are no expressions that students evaluate negatively. When the results are evaluated in general, it is possible to say that all students have a strong environmental identity in general. It is a very pleasing finding that the young people who will grow the next generations and become role models for these days, where humanity is consuming more and more of the world's resources and polluting the environment every day. Especially for tourism students, the environment has a significant importance in terms of the sustainability of tourism. Especially after global environmental disasters in recent years, every person living on earth should have this sensitivity. Sustainability of tourism is possible only with a conscious generation. For this reason, it is extremely important to feed tourism students who are educated at university level with both theoretical and applied courses and increase their awareness. For example, within the scope of Sustainable Tourism or Tourism and Environment courses, outdoor activities in nature can be planned with the students. Within the scope of the course, awareness can be increased by arranging activities such as planting saplings in nature, collecting garbage, organizing panels on the environment.